

ERMENİSTAN'IN DEĞİŞEN DİASPORA POLİTİKASI VE TÜRK ERMENİLERİNİN KONUMU

Tuğçe TECİMER

-

Analiz No : 2026 / 50

12.11.2026

Ermenistan Başbakanı Nikol Paşinyanın son yıllarda diaspora ile ilişkileri yeniden düzenlemeye yönelik girişimleri, Ermenistan yönetimi ile diaspora arasındaki ilişkilerde önemli değişiklikleri beraberinde getirmiştir. Paşinyan yönetimi, diasporanın ekonomik, siyasi ve toplumsal potansiyelini Ermenistan Cumhuriyetinin öncelikleri doğrultusunda değerlendirmeye çalışırken, radikal diaspora çevreleriyle arasındaki görüş ayrılıkları da belirginleşmiştir. Bu süreçte Türk Ermenilerinin de Ermenistanın diaspora politikaları kapsamında ele alınması dikkat çekmektedir. Oysa Türk Ermenileri, başka ülkelerden Türkiyeye göç ederek oluşmuş bir topluluk değil, yüzyıllardır bu topraklarda yaşayan ve Türkiye Cumhuriyetinin toplumsal yapısının ayrılmaz bir parçasını oluşturan vatandaşlardır.

Ermenistan yönetiminin diaspora ile ilişkilerinde benimsediği yeni yaklaşımın temelleri, Paşinyanın 2018 yılında iktidara gelmesinin ardından atılmıştır. Bu doğrultuda 2019 yılında Diaspora Bakanlığı kaldırılarak yerine doğrudan Başbakanlığa bağlı Diaspora İşleri Yüksek Komiserliği oluşturulmuştur.[1] Bu değişiklik, yalnızca idari bir düzenleme değil, Ermenistan yönetiminin diaspora ile ilişkilerini daha merkezi ve eşgüdümlü bir yapıya kavuşturma arayışının parçasıydı. Nitekim Mayıs 2019da yayımlanan bir yorum yazımızda, Paşinyan yönetiminin diasporanın potansiyelini belirlemeye ve farklı diaspora örgütleriyle ilişkilerini yeniden düzenlemeye yönelik girişimlerine dikkat çekilmişti. Aynı yazıda , Ermenistanın Türk Ermenilerini de diaspora kapsamına alma eğilimi eleştirilmiş ve bu yaklaşımın Türk Ermenilerinin yerleşik toplumsal konumuyla bağdaşmadığı da belirtilmişti. [2]

Aradan geçen yedi yılda Ermenistanın diaspora politikası daha belirgin bir çerçeve kazanmıştır. Bu politikanın güncel örneklerinden biri, 5-8 Kasım 2026 tarihlerinde Erivanda düzenlenen Üçüncü Küresel Ermeni Zirvesidir. Diaspora İşleri Yüksek Komiserliği tarafından düzenlenen zirveye, 600ü diaspora topluluklarından, 200ü Ermenistandan olmak üzere toplam 800 kişi katılmıştır. Zirvede konuşan Başbakan Nikol Paşinyan, Gerçek Ermenistan olarak adlandırdığı yaklaşım çerçevesinde Ermenistan Cumhuriyetinin devlet

olarak varlığını sürdürmesinin, güvenliğinin ve refahının öncelikli olduğunu vurgulamıştır. Ermenistanın diaspora ile ilişkilerini yeniden tanımladıklarını açıkça belirten Paşinyanın açıklamaları, 2019 yılında başlatılan kurumsal değişikliklerin daha kapsamlı bir diaspora politikasına dönüştüğüne işaret etmektedir.[3]

Paşinyanın yaklaşımında dikkat çeken temel değişiklik, diaspora ile ilişkilerin yalnızca ortak geçmiş, kültürel kimlik ve geleneksel dayanışma anlayışı üzerinden değil, Ermenistan Cumhuriyetinin mevcut ihtiyaçları ve devlet çıkarları doğrultusunda şekillendirilmek istenmesidir. Bu anlayış, diasporanın kendi siyasi öncelikleri ve örgütsel yapılarıyla hareket ettiği geleneksel ilişki biçiminden farklılaşmaktadır. Ermenistan yönetimi, diaspora topluluklarıyla doğrudan temas kurabileceği yeni mekanizmalar oluşturarak bu toplulukların ekonomik kaynaklarından, mesleki birikimlerinden ve uluslararası bağlantılarından daha etkin yararlanmayı hedeflemektedir. Bunun aynı zamanda radikal diaspora kuruluşlarının Ermenistan ile diaspora arasındaki ilişkilerde sahip oldukları aracılık rolünü azaltabilecek bir yönü bulunmaktadır.

Nitekim Paşinyan, 5 Kasım 2026 tarihinde diaspora komiserleriyle gerçekleştirdiği görüşmede, Ermenistan Cumhuriyetinin bütün Ermeni yaşamının merkezi hâline gelmesi gerektiğini ifade etmiştir. Daha da önemlisi, diaspora ile ilişkilerin nihai hedefini Ermenistana geri dönüş olarak tanımlamış ve bu yaklaşımın hazırlanmakta olan yeni anayasa taslağında da yer almasının öngörüldüğünü belirtmiştir.[4] Böylece Ermenistan yönetiminin diaspora politikasının yalnızca ekonomik iş birliği veya kültürel bağların güçlendirilmesiyle sınırlı olmadığı, diaspora mensuplarının Ermenistan Cumhuriyetini yaşamlarının ve faaliyetlerinin merkezi olarak benimsemelerini de amaçladığı görülmektedir. Ancak bu yaklaşımın, farklı ülkelerde kendilerine özgü toplumsal ve siyasi konumlara sahip Ermeni topluluklarının tamamı açısından aynı anlamı taşıdığı söylenemez.

Zirve sırasında yapılan diğer açıklamalar da bu yeni politikanın ekonomik boyutunu öne çıkarmıştır. Fransadan katılan Diaspora Gençlik Elçisi Petros Asturyan, diasporanın Ermenistanı yalnızca mali yardım sağlanacak bir ülke olarak değil, iş ve yatırım fırsatları sunan bir merkez olarak değerlendirmesi gerektiğini belirtmiştir. Asturyan, özellikle teknoloji alanında çalışan diaspora mensuplarının Ermenistanda şirket kurabileceklerini veya mevcut işletmelerle iş birliği geliştirebileceklerini ifade etmiştir.[5] Paşinyanın açıklamaları, mevcut Ermenistan yönetiminin diaspora ile ilişkilerini geleneksel yardım ve bağış anlayışının ötesine taşıyarak devletin önceliklerini esas alan yeni bir iş birliği modeli çerçevesinde şekillendirmeye çalıştığına işaret etmektedir.

Ermenistan yönetiminin diaspora ile ilişkilerini anavatanın öncelikleri doğrultusunda yeniden şekillendirme girişimleri, radikal diaspora çevrelerinin bir bölümünde eleştirilerle karşılanmıştır. 9 Kasım 2026 tarihinde The California Courierda yayımlanan bir yazıda, Paşinyanın zirvede yaptığı konuşma sert biçimde eleştirilmiştir. Yazıda, *Gerçek Ermenistan* yaklaşımının Ermeni kimliğine ilişkin geleneksel anlayışla çeliştiği savunulurken, Paşinyan ve Diaspora İşleri Yüksek Komiseri Zareh Sinanyanın izlediği politikaların Ermenistan ile diaspora arasındaki ilişkileri zayıflattığı ileri sürülmüştür.[6]

Görüş ayrılıklarının temelindeki nedenlerden biri ise diaspora politikalarının hangi öncelikler doğrultusunda ve kimlerin belirleyiciliğinde şekilleneceği meselesi yer

almaktadır. Radikal diaspora örgütleri uzun yıllardır kendi kurumsal yapıları ve siyasi talepleri doğrultusunda faaliyet yürütürken, Paşinyan yönetimi Ermenistan Cumhuriyetinin çıkarlarını diaspora ile ilişkilerin merkezine yerleştirmeye çalışmaktadır. Bu yaklaşım, diaspora ile iş birliğini geliştirmeyi amaçlamakla birlikte, radikal örgütlerin dışında yeni iletişim ve iş birliği kanallarının oluşturulmasını da beraberinde getirmektedir. Diaspora topluluklarının farklı siyasi görüşlere ve önceliklere sahip olması ise Ermenistan yönetiminin bütün bu çevrelerle ortak bir politika geliştirmesini güçleştirmektedir.

Bu gelişmelerin Türkiye açısından dikkat çekici yönlerinden biri, Ermenistan yönetiminin Türk Ermenilerini de diaspora politikaları çerçevesinde ele almasıdır. Üçüncü Küresel Ermeni Zirvesinin hemen ardından Diaspora İşleri Yüksek Komiseri Zareh Sinanyanın 10-12 Kasım 2026 tarihlerinde İstanbula gerçekleştirdiği ziyaret, bu bakımdan dikkat çekicidir. Paşinyanın onayıyla düzenlenen ziyarette Sinanyana, Yüksek Komiserlik bünyesindeki Geri Dönenlerin Entegrasyonu Dairesi Başkanı Hovhannes Aleksanyan ile aynı dairenin Entegrasyon Birimi Başkanı Narine Kyureğyan eşlik etmiştir. Heyetin İstanbuldaki Ermeni toplumunun temsilcileri, eğitim ve kültür kurumları ile çeşitli kuruluşlarla görüşmesi planlanmıştır.[7] Sinanyan, 10 Kasımda Türk Ermenileri Patriği Sahak II. Maşalyan tarafından da kabul edilmiştir. Görüşmede Patrik Maşalyan, Türk ile Ermenistan arasındaki ilişkilerin normalleşmesinin önemini vurgulamıştır. [8]

Ermenistanlı yetkililerin Türk Ermenileriyle temas kurması veya iki toplum arasında kültürel ve ekonomik iş birliğinin geliştirilmesi kendi başına sorun teşkil etmemektedir. Bu tür temaslar, Türkiye ile Ermenistan arasındaki ilişkilerin normalleşmesine de katkı sağlayabilir. Ancak ziyaretin doğrudan Diaspora İşleri Yüksek Komiserliği tarafından yürütülmesi, Ermenistan yönetiminin Türk Ermenilerini hangi çerçevede değerlendirdiği sorusunu gündeme getirmektedir. Heyette geri dönüş ve entegrasyon alanlarında görev yapan yetkililerin de bulunması, İstanbuldaki temasların Ermenistanın genel diaspora politikasıyla bağlantısı bakımından ayrıca dikkat çekmektedir. Nitekim ziyaretin giderlerinin Ermenistanın 2026 yılı bütçesinde yer alan *Ermenistan-Diaspora İş Birliği* programı kapsamında karşılanması, İstanbuldaki temasların Ermenistan yönetimi tarafından diaspora politikalarının bir parçası olarak değerlendirildiğini ortaya koymaktadır. [9]

Türk Ermenilerinin konumuna ilişkin tartışmada dikkat çeken bir diğer gelişme, İstanbulda yayımlanan Nor Marmara gazetesinin Genel Yayın Yönetmeni Naira Mkrtchyanın katıldığı zirvenin ardından Armenpresse verdiği mülakattır. Mkrtchyan, İstanbul Ermeni toplumunu *Ermeni diasporasının en eski topluluklarından biri* olarak nitelendirmiş, köklü kurumları ve canlılığını koruyan toplumsal yapısıyla öne çıktığını belirtmiştir. Ancak yüzyıllardır bu topraklarda yaşayan Türk Ermenilerinin diaspora olarak tanımlanması, topluluğun tarihini ve Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına dayanan konumunu göz ardı etmektedir.

Mkrtchyanın Türklerin henüz tarihleriyle yüzleşmediği yönündeki açıklaması da ayrıca eleştiriye açıktır. [10] Bu söylem, *tarihle yüzleşme* kavramı üzerinden Sevk ve İskân Kanununa ilişkin asılsız iddiaların kabul edilmesini bir gereklilik olarak sunma izlenimi yaratmaktadır. Türkiyenin bu konudaki tutumu açıktır. 2005 yılında dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan, Ermenistan Cumhurbaşkanı Robert Koçaryana gönderdiği mektupta, konunun Türk Ermeni ve üçüncü ülkelerin arşivleri üzerinden ortak bir tarihçi ve

uzmanlar komisyonu tarafından araştırılmasını önermiştir.[11] Ermenistan tarafı ise bu öneriyi kabul etmek yerine, iki ülke arasındaki ilişkilerin ön koşulsuz normalleştirilmesine öncelik vermiştir. O sebeple *tarihle yüzleşme* çağrısının yalnızca asılsız iddiaların kabul edilmesiyle sınırlandırılması, konunun bütün yönleriyle araştırılmasına ne ölçüde açık olunduğu sorusunu gündeme getirmektedir.

Türk Ermenilerinin konumu, göç süreçleri sonucunda farklı ülkelerde oluşmuş diaspora topluluklarından önemli ölçüde ayrılmaktadır. Yüzyıllardır yaşadıkları topraklarda varlıklarını sürdüren bu topluluk, kendi dinî, kültürel, eğitim ve vakıf kurumlarına sahip, Türkiye Cumhuriyetine vatandaşlık bağıyla bağlı yerleşik bir toplumdur. Ermenistan ile kurdukları kültürel bağlar, Türkiyedeki toplumsal aidiyetlerini ortadan kaldırmamaktadır. Ayrıca Ermenistanın devlet olarak öncelikleri ile Türk Ermenilerinin vatandaşlık bağları ve yaşadıkları toplum içindeki konumlarından kaynaklanan beklenti ve çıkarlarının her zaman örtüşmeyebileceği de göz önünde bulundurulmalıdır. Diaspora kavramının kapsamına ilişkin farklı akademik yaklaşımlar bulunmakla birlikte, Türk Ermenilerinin Ermenistanın diaspora politikaları çerçevesinde ele alınması, topluluğun Türkiyedeki tarihî, hukuki ve toplumsal konumunu göz ardı etmektedir.

Daha önce bahsedildiği üzere 2019 yılında AVİM tarafından yayımlanan analizde dikkat çekilen temel mesele de Türk Ermenilerinin Ermenistanın diaspora politikaları kapsamında değerlendirilmesiydi. O dönemde Ermenistan Sağlık Bakanı Arsen Torosyanın İstanbuldaki temasları sırasında Türk Ermenilerini diaspora bağlamında ele alan açıklamaları eleştirilmişti. Aradan geçen yedi yılın ardından Sinanyanın İstanbul ziyareti ve Küresel Ermeni Zirvesinde yapılan açıklamalar, aynı tartışmanın farklı bir siyasi ve kurumsal ortamda sürdüğünü göstermektedir. Nitekim 2019 yılında yeni oluşturulan Diaspora İşleri Yüksek Komiserliği, bugün uluslararası toplantılar düzenleyen, farklı ülkelerde temsilciler aracılığıyla faaliyet yürüten ve Ermenistanın diaspora politikasını uygulayan kurumsal bir yapıya dönüşmüştür.

Burada üzerinde durulması gereken husus, Türk Ermenilerinin Ermenistanla ilişki kurup kurmaması değil, bu ilişkilerin hangi esaslara dayanacağıdır. Türk Ermenilerinin kültürel bağlarını koruması, Ermenistanı ziyaret etmesi veya ekonomik ve toplumsal iş birliği geliştirmesi son derece doğaldır. Ancak bu ilişkilerin, Türk Ermenilerinin vatandaşlık bağlarını ve kendi kurumları üzerindeki karar alma yetkilerini ikinci plana itecek bir siyasi aidiyet ilişkisine dönüştürme düşüncesi olumlu ve yapıcı bir nitelik taşımamaktadır.

Sonuç olarak Paşinyan yönetiminin diaspora politikası, Ermenistan Cumhuriyetinin çıkarları ile radikal diaspora örgütlerinin siyasi önceliklerinin her zaman örtüşmemesi karşısında, devletin ihtiyaçlarını merkeze alan yeni bir örgütlenme ve iş birliği modeli oluşturma arayışının sonucudur. Diaspora İşleri Yüksek Komiserliğinin kurulması ve faaliyet alanının genişlemesi, bu yaklaşımın kurumsal boyutunu oluştururken Küresel Ermeni Zirvesinde yapılan açıklamalar, Ermenistan yönetiminin diaspora ile ilişkileri hangi esaslar çerçevesinde yeniden tanımlamak istediğini ortaya koymuştur. Radikal diaspora çevrelerinden gelen eleştiriler ise bu yeni yaklaşımın diaspora içerisindeki siyasi görüş ayrılıklarını ortadan kaldırmadığını göstermiştir. Ancak Ermenistan yönetiminin diaspora politikalarını yeniden şekillendirirken Türk Ermenilerini de bu kapsamda değerlendirmesi, topluluğun Türkiyedeki tarihî, hukuki ve toplumsal konumuyla bağdaşmamaktadır. Türk

Ermenileri, kendi kurumlarını ve kültürel varlıklarını sürdüren, Türkiyenin köklü ve ayrılmaz toplumsal unsurlarından biridir. Bu toplumun Ermenistanla ilişkileri, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına dayanan hukuki ve toplumsal konumu gözetilerek ele alınmalıdır. Türkiye-Ermenistan ilişkilerinin normalleşmesi sürecinde de bu ayrımın korunması önem taşımaktadır.

[1] Armenia Appoints ex-Mayor of Glendale High Commissioner of Diaspora Affairs, *ArmenPress*, 14 Haziran 2019, https://armenpress.am/en/article/978419.

[2] Mehmet Oğuzhan Tulun, Türkiye Ermenilerini Diasporalaştırma Çabaları - III, *AVİM*, 2 Mayıs 2019. https://avim.org.tr/tr/Yorum/TURKIYE-ERMENILERINI-DIASPORALASTIRMA-CABALARI-III.

[3] Armenia is Redefining its Relations with the Diaspora, says Nikol Pashinyan, *Armenpress*, 6 Kasım 2026. https://armenpress.am/en/article/1264976.

[4] Repatriation is the Ultimate Goal of Armenia-Diaspora Relations, Says Nikol Pashinyan, *Armenpress*, 5 Kasım 2026. https://armenpress.am/en/article/1264897

[5]Gayane Gaboyan, Diaspora should also See Armenia as a Platform for Business Opportunities, Says Petros Asturyan, *Armenpress*, 6 Kasım 2026. https://armenpress.am/en/article/1265025

[6] Harut Sassounian, Pashinyans Pointless Speech At the Global Armenian Summit, *The California Courier*, 9 Kasım 2026, https://www.thecaliforniacourier.com/pashinyans-pointless-speech-at-the-global-armenian-summit-by-harut-sassounian/.

[7] Zareh Sinanyan Visits Armenian Communities in İstanbul, PanArmenian, 10 Kasım 2026, https://www.pan.am/en/627386.

[8] Sahak II Meets Armenias High Commissioner for Diaspora Affairs in İstanbul, *Armenpress*, 11 Kasım 2026, https://armenpress.am/en/article/1265373.

[9] Հայաստանի Հանրապետության Վարչապետ, «Ջարեհ Ջոն Սինանյանին, Հովհաննես Ալեքսանյանին և Նարինե Կյուրեղյանին Թուրքիայի Հանրապետությունն Գործուղելու Մասին» Karar No. 1107-Ա, 9 Kasım 2026, *ARLIS*, https://www.arlis.am/en/acts/233269/latest..

[10] Manvel Margaryan, Türkiyes Current Authorities Seek to Avoid Problems with İstanbuls Armenian Community, Says Naira Mkrtchyan, *Armenpress*, 9 Kasım 2026, https://armenpress.am/en/article/1265179

[11]No:62 - 15 Nisan 2005, Başbakan Sayın Recep Tayyip Erdoğan´ın Ermenistan Devlet Başkanı Robert Koçaryan´a Gönderdiği Mektup hk., *Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı* , 15 Nisan 2005 https://www.mfa.gov.tr/no_62---15-nisan-2005_-basbakan-sayin-recep-tayyip-erdogan_in-ermenistan-devlet-baskani-robert-kocaryan_a-gonderdigi-mektup-hk_.tr.mfa

Yazar Hakkında :

Atıfta bulunmak için: TECİMER, Tuğçe. 2026. "ERMENİSTAN'IN DEĞİŞEN DİASPORA POLİTİKASI VE TÜRK ERMENİLERİNİN KONUMU." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Analiz No.2026 / 50. Kasım 12. Erişim Kasım 22, 2026. https://www.avim.org.tr/tr/Analiz/ERMENISTAN-IN-DEGISEN-DIASPORA-POLITIKASI-VE-TURK-ERMENILERININ-KONUMU

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır